

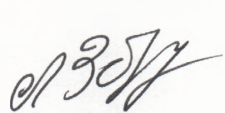
ВІДГУК

офіційного опонента, завідувача кафедри фінансів Харківського державного університету харчування та торгівлі, доктора економічних наук, професора Крутової Анжеліки Сергіївни на дисертаційну роботу Мельничук Ірини Іванівни на тему: «Облік та аудит фінансових результатів страхової діяльності», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи.

На вітчизняному фінансовому ринку страхові компанії поступаються місцем лише банківським установам та акумулюють значні ресурси з метою здійснення страхової, фінансової та інших видів діяльності. Проте, в останні роки проблеми економічного, правового та організаційного характеру зумовили скорочення кількості страховиків на вітчизняному ринку. Посилення вимог до ведення обліку в страхових компаніях, викликане обов'язковістю застосування норм міжнародних стандартів обліку і звітності, потребує ґрунтовного перегляду облікової політики та коригування основних статей звітності компаній. Одним із дискусійних в наукових колах та неврегульованих на законодавчому рівні питань виступає формування в обліково-аналітичній системі страховика фінансових результатів та їх відображення у фінансовій звітності. Крім того, зростає потреба у здійсненні якісного аудиту фінансових результатів, від висновків якого залежать перспективи розвитку страховика.

В науковій спільноті питання обліку та аудиту фінансових результатів страхових компаній досліджували О. О. Гаманкова, Т. О. Гарматій, В. С. Лень, Г. М. Лютова, О. О. Лаврова, В. С. Приходько, Ж. В. Прокопенко, Я. Б. Самчинська, О. О. Сидоренко, Л. М. Сокіл та інші вітчизняні науковці. Проте потребує наукового вдосконалення та обґрунтування методичний інструментарій щодо обліку та внутрішнього аудиту фінансових результатів страхової діяльності в інформаційній системі страховика. Важливість наведених питань обумовила актуальність теми кандидатської дисертації Мельничук І.І., метою якої є обґрунтування і розвиток теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аудиту фінансових результатів страхової діяльності. На виконання зазначеної мети в роботі поставлена достатня кількість завдань, які повністю реалізовані в процесі дослідження.

Вх. № 236 від 29.09.2015р.
Вчений секретар Зоріна О.А. 

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Мельничук І.І. пов'язана з тематикою науково-дослідних робіт Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі за темою «Удосконалення бухгалтерського обліку та контролю в системі економічної безпеки державних фінансів: теорія та методологія» (номер державної реєстрації 0111U009162) та Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту за темою «Соціально-економічний розвиток України в умовах входження в європейський економічний простір» (номер державної реєстрації 0111U007108). В межах наукових тем виконано дослідження, пов'язані з обґрунтуванням методики аналізу результатів діяльності підприємств та проведенням моніторингу страхового ринку України і розробкою рекомендацій із впровадження окремих видів страхових продуктів у діяльність вітчизняних страховиків.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій в дисертації, їх достовірність, новизна та практична значимість.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації Мельничук І.І., є достатньо обґрунтованими, достовірними та логічними. Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що мета дослідження досягнута, поставлені завдання виконані. Обґрунтованість отриманих здобувачем результатів підтверджується обсягом опрацьованих даних, літературних джерел, їх критичним аналізом з наведеними конкретними висновками і рекомендаціями, застосуванням загальнонаукових й спеціальних методів пізнання явищ та процесів, а також обговоренням пропозицій в дискусійному порядку на 9-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Заслужують на увагу розвинені дисертантом методичні засади бухгалтерського обліку в частині розробки практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-аналітичних аспектів обліку доходів, витрат та фінансових результатів страхових компаній, порядок їх відображення в уточненій формі Звіту про фінансові результати, особливості формування прибутку страховика за умов настання та ненастання страхових випадків, питання організації та проведення внутрішнього аудиту фінансових результатів. Позитивним в роботі слід відзначити глибоке дослідження проблемних питань організації і методики обліку та аудиту фінансових результатів страхової діяльності в розрізі їх складових, з метою забезпечення користувачів достатньою, достовірною та своєчасною інформацією для прийняття рішень.

Для вирішення поставлених у дисертації проблем широко використовувалися загальнонаукові методи: теоретичного узагальнення та порівняння; абстракції; аналізу та синтезу; системного аналізу та моделювання; економіко-математичні; абстрагування і конкретизації, що дозволило забезпечити достатній ступінь обґрунтованості наукових розробок та висновків, сформульованих автором.

Наведене дозволяє зробити позитивний висновок щодо наукового рівня, достовірності аналізу, економічної грамотності дисертанта, доцільності теоретичних обґрунтувань та висунутих до захисту положень.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна полягає у розвитку теоретичних положень і розробці науково-обґрунтованих рекомендацій щодо обліку та аудиту фінансових результатів страхової діяльності. У рамках вирішення цієї проблеми автором запропоновано низку рекомендацій та пропозицій, які заслуговують на увагу й відзначаються новизною. Зокрема:

1. Автором удосконалено організаційно-методичні положення щодо забезпечення формування й відображення в бухгалтерському обліку фінансових результатів страхової діяльності шляхом введення додаткових субрахунків за виокремленими аналітичними розрізами (стор. 72-73) та рекомендованих облікових записів з використанням спеціальних інформаційних систем (стор. 121-129), що сприяє деталізації облікової інформації, обґрунтованому обліковому визначенню фінансових результатів за видами виділених страхових продуктів і послуг, дозволяє здійснити систематизацію відповідних показників у фінансовій звітності. На підставі зазначеного, удосконалено організаційно-методичне забезпечення формування фінансових результатів в інформаційній системі обліку страховиків, елементами якої визначено модуль, що сприяє реалізації облікової політики в комп'ютерному середовищі із застосуванням розроблених вище рекомендацій; інтеграцію даних облікової системи та складання уточненої фінансової звітності (стор. 92-94); форми реєстрів для обліку договорів (додаток Л).

2. Удосконалено методичні положення визначення показників, які формують фінансовий результат страхової діяльності в системі фінансової звітності для поглиблення її інформативності, що дозволило уточнити структуру Звіту про фінансові результати в частині доповнення її показником «фінансовий результат страхової діяльності» та введення додаткових статей для відображення ключових складових, які формують фінансовий результат страхової діяльності (додаток М); рекомендовано подавати інформацію про скоригований нерозподілений прибуток (непокритий збиток) у зв'язку із переглядом вартості окремих статей балансу (стор. 77-78).

3. Розроблено методичні рекомендації з організації внутрішнього аудиту фінансових результатів страхових компаній (Додаток Н та стор. 110), які ґрунтуються на вимогах міжнародних стандартів з аудиту в рамках проведення внутрішнього аудиту та контролю його якості враховуючи специфіку компаній, котрі визначають логічну послідовність й основні напрями внутрішнього аудиту формування фінансових результатів страхової діяльності, забезпечуючи найбільш ефективне виконання технології аудиту.

4. Набули подальшого розвитку понятійно-термінологічний апарат бухгалтерського обліку шляхом обґрунтування дефініцій страхового продукту (стор. 23); страхової послуги (стор. 23); прибутку (стор. 30); методичні аспекти формування й обґрунтування елементів облікової політики визначення фінансового результату страхової діяльності, що дозволяє забезпечувати визнання й розмежування об'єктів обліку притаманних досліджуваному сектору (стор. 45-50); класифікації витрат та доходів страховика в частині доповнення новою ознакою - «вид страхової діяльності» (стор. 62-71), що дозволило сформувати теоретичне підґрунтя відображення даних об'єктів в обліку; аналітичний інструментарій стохастичного моделювання змін фінансових результатів обґрунтованого методами кількісної оцінки (стор. 132-134), що дозволило виявляти резерви збільшення прибутку (зниження збитку) й визначати прогностні показники результативності страхової діяльності.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати представленого дослідження мають теоретичну та прикладну цінність. Впровадження в практику діяльності страховиків розроблених здобувачем рекомендацій сприятиме підвищенню якості облікової системи для управління страховими компаніями. Підтвердженням практичної спрямованості рекомендацій здобувача є впровадження основних результатів дослідження Лігою страхових організацій України, у діяльності ЗАТ СК «Енергорезерв», Хмельницької обласної дирекції ВАТ НАСК «Оранта». Окремі науково-методичні положення дисертації використовують у навчальному процесі Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту та Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Основні положення дисертації використовуються в навчальному процесі Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту та Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі при викладанні дисциплін «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік II», «Аудит», «Облік і звітність за міжнародними стандартами» та «Облік у фінансово-кредитних установах».

Стиль та мова викладення результатів дослідження.

Дисертаційна робота Мельничук І.І. характеризується науковим стилем викладення. Текст дисертації та автореферату оформлено згідно вимог МОН України, викладено науковою мовою у логічній послідовності, з наведенням значної кількості ілюстрацій і табличного матеріалу, що сприяє поглибленню розуміння отриманих результатів. Одержані результати достатньо обґрунтовано та аргументовано. За змістом проведених досліджень робота відповідає спеціальності 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Автореферат за змістом відповідає науковим положенням і висновкам, наведеним у дисертації, відображає її структуру та послідовність викладення матеріалу. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті, необхідним чином розкрито у дисертаційній роботі.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 6,8 друк. арк. (особисто автору належать 5,8 друк. арк.), з них 6 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття у науковому фаховому виданні України, яке входить до міжнародних наукометричних баз; 2 статті у зарубіжних виданнях, 4 статті в інших виданнях, 9 тез доповідей на конференціях. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу в цілому, як і будь-яка творча праця, дисертація Мельничук І.І. не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень:

1. Твердження про відсутність наукових розробок з формування понятійно-категорійного апарату у сфері страхування серед науковців Західної Європи є спірним (стор. 17). Сучасна практика свідчить, що методичний інструментарій страхової діяльності виявляється здебільшого запозиченим з наукових рекомендації, запропонованих західними науковцями, та нормативно-правових актів країн ЄС.

2. На стор. 24-25 автор стверджує, що отримати страховий продукт без одержання базових послуг (консультації, документальне оформлення) неможливо і за умови не настання страхового випадку страхувальник не зобов'язаний сплачувати за інші додаткові страхові послуги (наприклад експертиза, технічний асистанс, ремонт тощо). Але ототожнення процедур документального оформлення з суто страховими послугами є невірним тому, що ведення страхової справи є комісійними витратами страховика, при чому на практиці він не завжди претендує на їх компенсацію, надаючи таким чином

відповідної «фори» страхувальнику при зменшенні ціни на страхові послуги.

3. Є спірною пропозиція автора щодо виокремлення короткострокових і довгострокових резервів у складі обов'язкових інших резервів, оскільки методика їх формування є суворо регламентованою не лише українським законодавством, а й світовою практикою страхування (стор. 41, рис. 1.9).

4. На нашу думку, не зовсім коректним є ведення обліку резервів, які формуються з різних джерел, в системі субрахунків до одного синтетичного рахунку. Для цього доцільно ввести в систему рахунків окремий синтетичний рахунок за вільною позицією (стор. 80).

5. Існує суперечність між позиціями автора щодо виділення видів діяльності страховика у «порядку формування прибутку страхових компаній», поданому на рис. 1.6 (стор. 34), як сукупного результату діяльності від страхової, інвестиційної та іншої діяльності, та у «порядку формування фінансового результату на рівнях видів діяльності (страхової, інвестиційної, фінансової)», поданому на рис. 2.6 (стор. 84).

6. На стор. 101 рис. 3.1 наводиться концептуальна модель у вигляду послідовності етапів здійснення аудиторської перевірки фінансових результатів. Але усталена архітектоніка концептуальної моделі, як правило, будується на засадах визначення мети, предмету, суб'єктів, завдань, принципів і функцій об'єкту дослідження.

7. В дослідженні автор виділяє елементи облікової політики в частині формування фінансових результатів та чинників, які на них впливають, і наводить перелік операцій, що пов'язані з діяльністю страхових компаній (формування страхових резервів; страхові премії; страхові виплати; страхові зобов'язання; витрати щодо організації та ведення страхової справи) (стор. 48). Але з метою конкретизації практичного значення запропонованих рекомендацій доцільно при формуванні облікової політики розкрити методику формування страхових премій та резервів, механізм розрахунку страхових виплат та зобов'язань, класифікаційні ознаки витрат та доходів страховиків.

8. В п. 3.3. доцільно було б визначити, які саме аналітичні процедури покладено в основу оцінки фінансових результатів в системі внутрішнього аудиту, яка є підготовчим етапом прогнозування фінансових результатів страхових компаній.

Проте, наведені зауваження не мають принципового характеру і в цілому не знижують науково-теоретичного та практичного рівня дослідження.

Загальний висновок.

Дисертація Мельничук І.І. є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає обраній темі. Актуальність вибраної теми дослідження є безсумнівною. Заявлену мету дисертаційної роботи досягнуто, відповідні їй завдання виконані. Загальні висновки і пропозиції, наведені в

роботі, відображають основні результати проведеного дослідження. Відповідно до теми, мети та завдань дисертації автором отримані наукові результати, які є важливим внеском у вирішення проблемних питань теорії, методики та організації обліку і аудиту фінансових результатів страхової діяльності. Отримані здобувачем результати мають наукову і практичну значимість, а основні положення змісту дисертації апробовані на науково-практичних конференціях, опубліковані у наукових працях автора та повністю викладені в авторефераті. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дисертація «Облік та аудит фінансових результатів страхової діяльності» виконана на належному науковому рівні, має практичну спрямованість і відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Мельничук Ірина Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
Харківського державного університету
харчування та торгівлі

А.С. Крутова

